

Zorglandgoed Stegerveld, Ommen

Onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 219841

revisie 07

3 september 2010

Auteur

ing. J.M. Kamerling

Opdrachtgever

Woningstichting de Veste

Postbus 132

7730 AC OMMEN

datum vrijgave

3 september 2010

beschrijving revisie 07

Definitieve rapportage

goedkeuring

drs. B.J.M. Fit

vrijgave

drs. S.B.W. Hammink

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Wettelijk kader	2
1.3	Doel	3
1.4	Werkwijze	3
1.5	Leeswijzer	4
2	Gebiedsbeschrijving	5
2.1	Beschrijving projectgebied	5
2.2	Bureau- en veldstudie soortbescherming	6
2.2.1	<i>Bureaustudie</i>	6
2.2.2	<i>Veldbezoek</i>	6
2.2.3	<i>Waargenomen en te verwachten beschermde soorten</i>	9
2.3	Bureaustudie beschermde gebieden	11
2.3.1	<i>Natura 2000-gebied Vecht en Beneden-Reggegebied</i>	11
2.3.2	<i>Ecologische Hoofdstructuur</i>	14
2.4	Conclusies voorkomen beschermde natuurwaarden	15
3	Toetsing effecten ruimtelijke ontwikkeling	16
3.1	Beschrijving ruimtelijke ontwikkeling	16
3.2	Gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling	17
3.3	Effecten op beschermde soorten	17
3.4	Mitigerende maatregelen	19
3.5	Effecten op beschermde gebieden	21
3.5.1	<i>Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied</i>	21
3.5.2	<i>Ecologische Hoofdstructuur</i>	21
4	Conclusies en aanbevelingen	23
4.1	Conclusie	23
4.2	Vervolg	24
4.3	Zorgplicht	24
4.4	Voorbehoud	25
	Geraadpleegde bronnen	26
	Bijlage 1: Natuurwetgeving	27
	Bijlage 2: Ontwerp plangebied	34

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Munitiemagazijncomplex Stegerveld (te Stegeren, gemeente Ommen) is één van de 53 landelijke objecten in Nederland die door het Ministerie van Defensie worden afgestoten. Er is een passende herbestemming van het terrein gevonden in de vorm van een "zorglandgoed". Naast de hoofdfunctie maatschappelijke zorg, wordt er ruimte geboden aan het gebruik van enkele gebouwen voor opslag, dagbesteding en/of expositieruimte. Op 29 januari 2010 is een intentieverklaring ondertekend waarin de betrokken partijen met elkaar afspreken samen te werken aan de ontwikkeling van het zorglandgoed. Die partijen zijn, naast Dienst Landelijk Gebied (DLG), de provincie Overijssel, gemeente Ommen, Zorginstelling Baalderborg Groep, Woningstichting De Veste en het Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf (RVOB).

Om de plannen juridisch-planologisch mogelijk te maken dient een aantal omgevingsonderzoeken uitgevoerd te worden, waaronder een toets op ecologische waarden van het plangebied. Hiervoor dient voorliggend rapport.

1.2 Wettelijk kader

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming.

De gebiedsbescherming omvat Beschermde Natuurmonumenten aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, Speciale Beschermingszones (SBZ/Natura 2000) aangewezen in het kader van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn en de Ecologische Hoofdstructuur. De gebiedsbescherming van Natura 2000 is sinds oktober 2005 volledig geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten een beschermd gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

Het projectgebied ligt niet in een Natura 2000-gebied, maar wel nabij het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. Dit Natura 2000-gebied betreft een Habitatrichtlijngebied. Daarnaast maakt het direct om het plangebied liggende terrein onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 en aan het provinciale beschermingsregime EHS is daarom noodzakelijk.

De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet. Deze geldt overal in Nederland. In het kader van de Flora- en faunawet is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. Om bij het opstellen van plannen, dan wel bij de uitvoering van de werkzaamheden, rekening te kunnen houden met de aanwezige beschermde plant- en diersoorten is het noodzakelijk om te weten welke soorten in het gebied voorkomen. Indien als gevolg van werkzaamheden ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen beschermde soorten worden geschaad, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet

noodzakelijk. Deze moet worden aangevraagd bij het ministerie van LNV. Het is daarbij van belang om te weten tot welke beschermingscategorie de aanwezige soorten behoren.

De beschermde soorten zijn ingedeeld in drie categorieën:

- algemene soorten waarvoor geen ontheffingsplicht geldt wegens een complete vrijstelling (tabel 1-soorten);
- strikt beschermde soorten waarvoor een ontheffingsplicht geldt voor werkzaamheden die leiden tot verstoring van deze soorten of vernietiging van het leefgebied (tabel 3-soorten);
- overige soorten ('middengroep') waarvoor een vrijstelling geldt, indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor het onderhavige project is een dergelijke gedragscode momenteel niet van toepassing, zodat ook voor deze soorten een ontheffingsplicht geldt. De voorwaarden waaronder voor deze soorten (tabel 2-soorten) een ontheffing kan worden verkregen zijn minder streng dan voor de strikt beschermde soorten.

Daarnaast geldt voor alle soorten, ook de niet beschermde soorten, een algemene zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer redelijkerwijs maatregelen neemt, dan wel redelijkerwijs handelingen met negatieve effecten achterwege laat, om schade aan plant- en diersoorten zoveel mogelijk te beperken.

In bijlage 1 wordt nader ingegaan op de huidige natuurwetgeving.

1.3 Doel

Het doel van de toetsing op natuurwetgeving is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling met de Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en het beschermingsregime van de EHS. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek worden vervolgstappen aangegeven (bijvoorbeeld de aanvraag van een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet).

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden van de plannen met de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijnen op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed hebben de geplande ingrepen in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgetraject dient dan doorlopen te worden?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?
6. Welke doelstellingen zijn er m.b.t. het betreffende deel van de EHS?
7. Hebben de voorgenomen ingrepen in het gebied effecten op de EHS?
8. Is compensatie noodzakelijk, gezien de stappen volgens de Spelregels EHS?
9. Wat zijn de natuurwaarden van de Vecht- en Beneden-Reggegebied en voor welke habitattypen en soorten zijn deze gebieden aangewezen als Habitatrichtlijngebied?

10. Welke invloed hebben de voorgenomen plannen op de instandhoudingsdoelstellingen van deze natuurwaarden, habitattypen en soorten?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde planten- of diersoorten in het plangebied voorkomen. Bij het Natuurloket is gecontroleerd of aanvullende (actuele) gegevens verkregen kunnen worden. Bij het ministerie van LNV en de provincie is nagegaan wat de natuurwaarden en instandhoudingsdoelstellingen van de SBZ- en EHS-gebieden zijn.

Stap 2. Veldbezoek

Na de bureaustudie is de huidige situatie ter plekke beoordeeld door een ecooloog. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikt leefgebied vormt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Daarnaast is de ruimere omgeving verkend om een indruk te verkrijgen van de huidige kwaliteit van de EHS en de bijdrage van het gebied aan de doelstellingen voor Natura 2000.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens uit de bureaustudie is beoordeeld of er negatieve effecten te verwachten zijn op verwachte beschermde soorten binnen het plangebied. Tevens is beoordeeld of er negatieve effecten te verwachten zijn op de natuurwaarden, soorten en habitats waarvoor het Habitatrictlijngebied is aangewezen. Maatregelen worden voorgesteld om eventueel te verwachten negatieve effecten op beschermde soorten of beschermd gebied te voorkomen dan wel te verzachten (mitigerende maatregelen).

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 - 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot effecten op het Habitatrictlijngebied, de EHS en eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75. Het rapport wordt afgerond met aanbevelingen voor vervolgstappen.

1.5 Leeswijzer

De kern van het rapport bestaat uit de conclusies en aanbevelingen van de toetsing. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 4. Aangegeven wordt welke vervolgstappen noodzakelijk zijn. De achtergrondinformatie van de toetsing is beschreven in de hoofdstukken 2 en 3. In hoofdstuk 2 is beschreven welke beschermde natuur op basis van de in de bureaustudie en het veldbezoek verzamelde informatie in en om het projectgebied verwacht mogen worden. In hoofdstuk 3 zijn de voorgenomen ingrepen beschreven. Vervolgens is aangegeven wat de effecten hiervan op de verwachte beschermde natuurwaarden zijn. Zo nodig zijn maatregelen voorgesteld om effecten te voorkomen, dan wel te beperken. In bijlage 1 zijn de wettelijke achtergronden weergegeven van de voor dit onderzoek van belang zijnde natuurwetgeving. In bijlage 2 is het inrichtingsontwerp voor het gebied weergegeven.

2 Gebiedsbeschrijving

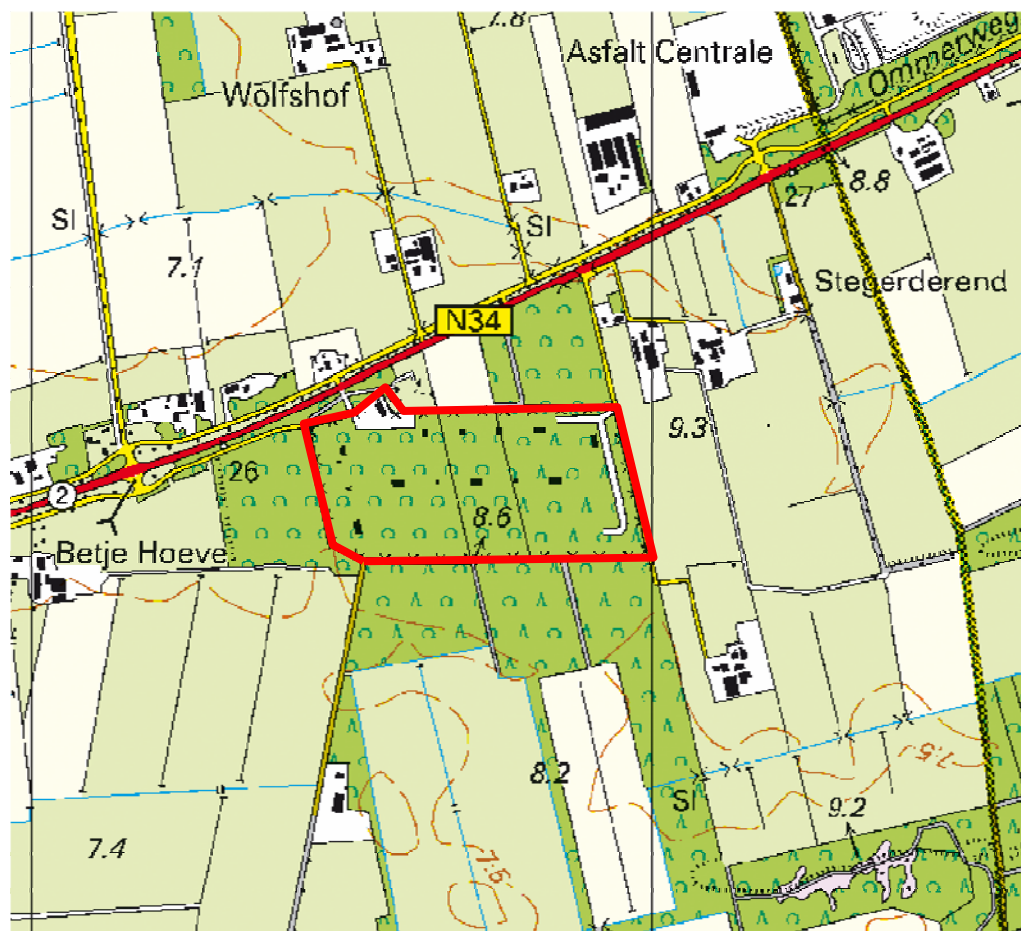
2.1 Beschrijving projectgebied

Het plangebied ligt in de gemeente Ommen, ten zuiden van de N34 tussen Ommen en Hardenberg, op het adres Coevorderweg 35 b, c en d te Stegeren.

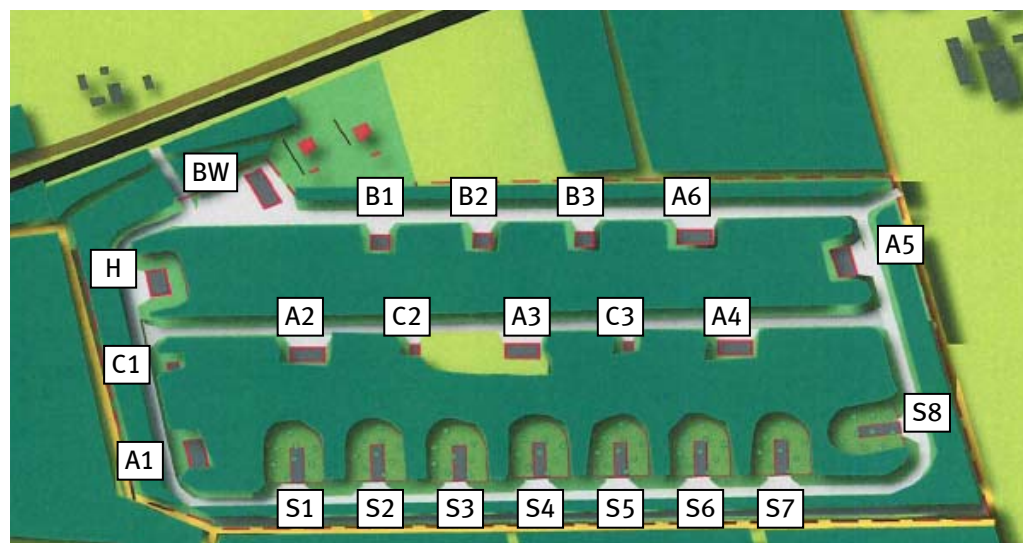
Het plangebied, tussen enkele bospercelen en weilanden (zuidwestelijk en oostelijk) in, betreft voornamelijk gemengd bos, met Berk, Grove den, Zomereik, Beuk en Esdoorn. Daarnaast is vooral in de bosranden een gemengde ondergroei te vinden, met Berk, Amerikaans krentenboompje, Droge heide en Wilde kamperfoelie.

Door het plangebied heen ligt bestrating (klinkers), van bovenaf gezien in een brede 'achtvorm'. Deze wegen verbinden de bebouwing (zie figuur 2) in het plangebied met elkaar. Hierbij gaat het om één wachtgebouw (BW), één gebouw met een hoge betonnen muur eromheen (H), een aantal rechthoekige kleinere (C1 t/m 3) en grotere gebouwen (B1 t/m 3) met een plat dak, een aantal grotere gebouwen met zadeldak (A1 t/m 6) en een achttal bunkers met begroeide daken (S1 t/m 8). Alle gebouwen hebben ventilatiekanalen op het dak welke gaasroosters bevatten en andere ingangen zijn hermetisch afgesloten.

De ligging van het plangebied is globaal weergegeven in figuur 1 en het plangebied zelf is gedetailleerder weergegeven in figuur 2.

Figuur 1: Ligging plangebied, waarbij de rode omlijning het plangebied betreft (ondergrond: Kadaster, 2009)

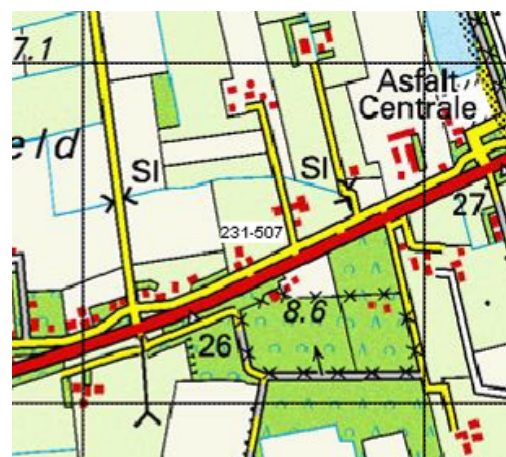

Figuur 2: Huidige situatie plangebied en nummering gebouwen (DLG, 2009)

2.2 Bureau- en veldstudie soortbescherming

2.2.1 Bureaustudie

Om een indruk te krijgen van de beschermde natuurwaarden in de omgeving van het plangebied is het Natuurloket geraadpleegd. Het Natuurloket is een database waarin op kilometerhok niveau ecologische gegevens zijn opgeslagen. Het plangebied bevindt zich in kilometerhok X:231/Y:507 (zie figuur 3). Het voorkomen van beschermde soorten binnen dit kilometerhok is alleen voor vaatplanten, broedvogel en watervogels goed tot redelijk onderzocht. Zoogdieren en amfibieën zijn slecht onderzocht, maar er zijn wel vier beschermde zoogdieren (drie van tabel 1 en één van tabel 2/3) en één beschermde amfibie (tabel 1) aangetroffen.

Figuur 3: Kilometerhok waarin het plangebied ligt (Natuurloket.nl, 2010)

Op basis van inventarisatiegegevens uit verschillende verspreidingsatlassen, rapportages, artikelen, enkele internetsites met ecologische gegevens en expert judgement is van het aanwezige biotoop en landschap een inschatting gemaakt over het voorkomen van beschermde soorten. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen vaatplanten, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten en overige ongewervelden. Deze gegevens geven een globaal beeld van soorten in de ruime omgeving van het projectgebied.

2.2.2 Veldbezoek

Op 5 april 2010 is het projectgebied door een ecooloog van Oranjewoud bezocht. Het volledige plangebied en haar omgeving is bekeken. Gedurende het veldbezoek is een inschatting gemaakt van de aanwezige biotopen en de daarbij behorende beschermde

natuurwaarden. Op de volgende pagina's is een impressie van de ecologische waarde van het plangebied gegeven door middel van een aantal foto's.

Het plangebied omvat een tweetal bosopstanden waarlangs de oude militaire gebouwen zijn gelegen. Ook ligt er aan de zuidkant een smalle bosstrook met tussen het hek en de bestrating sporadisch heideplekken. De bomen van de bosopstanden zijn nog relatief jong (+/- 30 jaar) met op enkele plekken oudere en dode bomen. Een aantal levende en dode bomen bevat (spechten)holen.

Gebouw H en omliggende bemuring

Vegetatie op grondwal gebouw H

Middelste weg

Vogelnest bij gebouw A2

Toegangsweg S-bunkers

Vooraanzicht begroeide S-bunker

Detailopname begroeiing S-bunker

Luchtkoker S-bunker

Ondergrondse infra thv bunker S8

Gebouw A3 en aanliggende schrale weide

Levende boom met (spechten)hol

Dode boom met (spechten)holen

Ondergrondse infra thv gebouw B1

Gebouw BW

2.2.3 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten

Naast de bureaustudie en het veldbezoek is voor de inschatting van de te verwachten soorten tevens gebruik gemaakt van de rapportage van EcoGroen (Lindenholz *et al.*, 2008). Deze rapportage is in hetzelfde kader als de voorliggende natuurtoets, maar voor een ander ontwerp, in opdracht van Dienst Landelijk Gebied opgesteld.

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn algemene bosvogels waargenomen (Vlaamse gaai, kraai, vink, merel, etc.) en is de grote bonte specht gehoord (en verondersteld wordt dat de gevonden boomholen ook van deze soort is). Er zijn verder geen andere bijzondere vogelsoorten waargenomen. Het biotoop ter plaatste van het plangebied (loof- en naalddhout met een matige ondergroei) is geschikt voor verschillende soorten (broed)vogels.

Aangezien sommige bomen met hollen (bosuil, e.d.) en horsten (roofvogels) jaarrond beschermd zijn, is er tijdens het veldbezoek speciaal gekeken naar het voorkomen ervan. Er zijn verschillende bomen met hollen in het projectgebied aangetroffen. Bovendien is er een roofvogelhorst van de buizerd bekend.

Zoogdieren

Gezien de bosrijke identiteit van het plangebied, worden verschillende soorten zoogdieren verwacht. Vooral de bosranden vormen een leefgebied voor kleine zoogdieren zoals veldmuizen en spitsmuizen. Daarnaast zijn middelgrote zoogdieren zoals konijn en egel te verwachten. Ook komen middelgrote zoogdieren als das, eekhoorn, boommarter, steenmarter en wezel in de buurt van het plangebied voor. Door EcoGroen is in 2007/2008 specifiek gekeken naar sporen van deze soorten, maar zijn toen niet aangetroffen. Gezien het habitat moeten eekhoorn, boommarter en wezel niet worden uitgesloten. Daarnaast kunnen grote zoogdieren zoals het ree het plangebied gebruiken als rust- of foerageergebied. Een groep van drie reeën is waargenomen tijdens het veldbezoek.

Gezien de over het algemeen jonge leeftijd worden de in het plangebied aanwezige bomen niet geschikt geacht voor overnachtende en overwinterende vleermuizen. Wel zijn de dakranden van bunkers/gebouwen geschikt en indien de bunkers/gebouwen toegankelijk zijn worden ook hier vleermuizen overnachtende en overwinterende vleermuizen verwacht. De gebouwen zijn in principe afgesloten, maar een kleine kier of spleet (1 cm breed) is voor vleermuizen voldoende om binnen te komen.

Uit vleermuisonderzoek van EcoGroen, welke tijdens het schrijven van deze toetsing loopt, blijkt dat de gewone grootoorvleermuis voorkomt in het plangebied. In het voorgaande onderzoek van EcoGroen zijn enkele winterverblijfplaatsen van de gewone grootoorvleermuis aangetroffen (levende exemplaren in gebouw A1 en B3 en uitwerpselen in gebouw B2). In het huidig lopend vleermuisonderzoek is een paar- en kraamverblijfplaats aangetroffen in gebouw A1, waarbij circa 40 gewone grootoorvleermuizen zijn waargenomen.

In het bosgebied zijn op de paden jagende vleermuizen te verwachten. De bestaande lijnvormige structuren (open ruimten tussen bospercelen ter hoogte van de bestrating) kunnen door vleermuizen gebruikt worden als vliegroutes.

Amfibieën en reptielen

Het plangebied bevat geen geschikt voortplantingsbiotoop voor amfibieën, door de afwezigheid van waterrijke omstandigheden. Het gebied kan wel als landhabitat gebruikt worden en dan vooral door de Bruine kikker.

Het bosbiotoop en de kleine heideterreintjes vormen een geschikt biotoop voor reptielen. Volgens de literatuur komen verschillende beschermde reptielsoorten in de omgeving van het plangebied voor, zoals adder, hazelworm, ringslang, levendbarende hagedis en zandhagedis. Het plangebied zelf is gecontroleerd op de aanwezigheid van geschikt biotoop voor deze reptielsoorten. Hazelworm en ringslang komen naar verwachting niet voor in het plangebied, aangezien deze een vochtiger biotoop vereisen en het plangebied droog bosgebied betreft. Ook de zandhagedis wordt niet verwacht in het gebied, door de afwezigheid van zandige open plekken. Wel bevat het plangebied zonovergoten plekken, (schrale) graslanden en heideterreinen waar reptielen kunnen opwarmen. Vooral voor de levendbarende hagedis wordt verwacht dat hij gebruik maakt van de kleine heideterreintjes aan de zuidrand en schrale weide in het midden van het plangebied. Ook komt de adder naar verwachting voor in het plangebied.

Vaatplanten

Op het moment waarop het veldbezoek plaats vond, waren de meeste planten nog niet begonnen met uitlopen. Op basis van terreingesteldheid is het wel mogelijk dat de Brede wespenorchis en het Grasklokje in het plangebied voorkomen. Dit betreffen tabel 1-soorten van de Flora- en faunawet, welke onder een algemene vrijstelling vallen.

Vissen, paddenstoelen, (korst)mossen, insecten en overige ongewervelden.

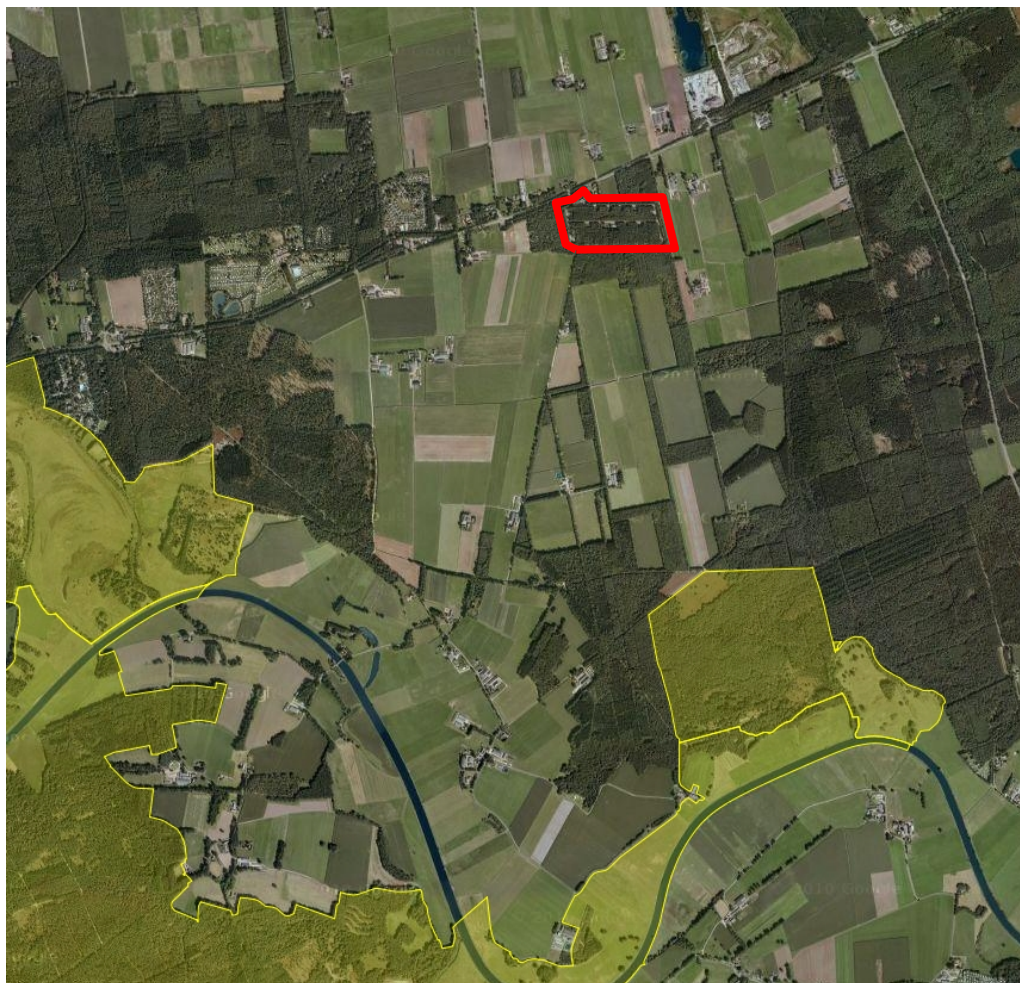
Beschermde vissen, paddenstoelen, (korst)mossen, insecten en ongewervelden worden niet verwacht in het plangebied.

2.3 Bureaustudie beschermde gebieden

2.3.1 *Natura 2000-gebied Vecht en Beneden-Reggegebied*

Het plangebied ligt op circa 1500 meter afstand van Natura 2000-gebied 'Vecht- en Beneden-Reggegebied' (figuur 3). Het Natura 2000-gebied betreft een Habitatrichtlijngebied en is in totaal 4.103 ha groot.

Het gebied Vecht en Beneden-Regge ligt in twee zeer verschillende landschappen: in het rivierengebied (uiterwaarden van de Vecht en de Beneden-Regge) en in de hogere zandgronden (Boswachterij Ommen, Beerze, het landgoed Eerde en de Archermer- en Lemelerberg). De bodem van de hogere zandgronden is van oorsprong zuur en voedselarm, langs Vecht en Regge komen voedselrijkere bodemtypes voor. De Overijsselse Vecht is een kleine rivier waarin veel transport van zand plaatsvindt door erosie en sedimentatie. De rivier is hier niet bedijkt en er zijn reliëfrijke rivierduinen, hoge oeverwallen en oude meanders. De rivier is, onder andere bij de koelanden van Junne en Arriën, rechtgetrokken, er zijn stuwen in aangebracht en het zomerbed is verbreed. Inundaties met rivierwater zijn daardoor afgenomen evenals nieuwe zandafzettingen. De Regge is een kleine laaglandrivier in het oostelijk zandgebied. Langs de Vecht bevinden zich oude meanders in verschillende stadia van verlanding, rivierduinen, natte en droge schraalgraslanden (waaronder stroomdalgraslanden), ruigten, struwelen gedomineerd door sleedoorn, heiderestanten met jeneverbesstruweel en loofbos. In de ongestoorde kronkelwaarden is een grote verscheidenheid aan milieuomstandigheden die worden bepaald door hoogteligging, vochtigheid, voedselrijkdom, kalkgehalte, expositie en microklimaat. Het dekzandgebied is een groot complex van naald- en loofbossen, heiden, stuifzanden en vennen. Het grootste deel van de heiden bestaat uit droge struikheibegroeiingen. In laagten komen natte heiden met dophei en soms veenmossen voor. Plaatselijk komen vochtige, schrale graslanden voor waarin klokjesgentiaan en borstelgras kenmerkend zijn. In Beerze liggen daarnaast een mooi kamduin en uitgebreide veenputtencomplexen. Op de hogere gronden ten oosten van de Regge komen goede voorbeelden van zure vennen voor. Landgoed Eerde bestaat uit oud kampenlandschap en jongere heideontginningen met heiderestanten en jeneverbessen. De Archermer en Lemelerberg bestaan uit gestuwde rivierzanden en dekzanden. Hier komt droge heiden, jeneverbesstruweel, een hellingveentje en stuifzand voor (LNV, 2006).

Figuur 4: Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied (gele vlakken) in de nabijheid van het plangebied (rode omlijning) (bron: MinLNV/GoogleMaps, 2010)

Het Vecht- en Beneden-Reggegebied is aangewezen voor een dertiental habitattypen en een zestal habitaatsoorten (zie tabel 1). Ook is in het doelendocument van het Natura 2000-gebied een aantal kernopgaven opgenomen voor dit beschermde gebied:

- **Vissen en amfibieën:** Laagdynamische wateren voor grote modderkruiper H1145, bittervoorn H1134 en amfibieën, zoals kamsalamander H1166.
- **Droge graslanden:** Kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden *H6120.
- **Zure vennen:** Kwaliteitsverbetering van zure vennen H3160.
- **Natte heiden:** Kwaliteitsverbetering en vergroting oppervlakte vochtige heiden H4010 en pioniervegetaties met snavelbiezen H7150.
- **Structuurrijke droge heiden:** Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos.
- **Jeneverbesstruwelen:** Behoud areaal en kwaliteitsverbetering jeneverbesstruwelen H5130, verjonging stimuleren.

	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage van het gebied aan de Nederlandse populatie	Doelstelling leefgebied (oppervlak / kwaliteit)	Doelstelling populatie
Habitatype				
- Stuifzandheiden met struikhei	--	+	> / >	
- Zandverstuivingen	--	+	> / >	
- Zure vennen	-	++	= / >	
- Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	+	= / >	
- Droge heiden	--	+	> / >	
- Jeneverbesstruwelen	-	++	= / >	
- Stroomdalgraslanden *	--	++	> / >	
- Heischrale graslanden	--	+	= / >	
- Ruigten en zomen (moerasspirea)	+	++	= / =	
- Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	--	-	= / =	
- Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	+	= / =	
- Oude eikenbossen	-	-	> / >	
- Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	+	> / >	
Habitatsoorten				
- Bittervoorn	-	-	= / =	=
- Grote modderkruiper	-	+	> / =	>
- Kleine modderkruiper	+	+	= / =	=
- Rivierdonderpad	-	-	= / =	=
- Kamsalamander	-	+	> / >	>
- Meervleermuis	-	-	= / =	=

Tabel 1: Instandhoudingsdoelstelling per habitatype of habitatsoort, waarbij de typen met een asterisk (*) een 'Sense of Urgency: beheeropgave' hebben.

Voorkomen kwalificerende habitat(-soorten) in of nabij het plangebied

Het voorkomen van kwalificerende habitattypen en habitatsoorten in het Natura 2000-gebied hangt samen met hoogteverschillen en de hydrologische situatie. Het deel van het Natura 2000-gebied nabij de planlocatie bevindt zich in het rivierdal, welke onder de invloed van uittreding van kwelwater staat.

In rivierdalen met uiterwaarden en oude meanders, waar sprake is van uittredend kwelwater, zijn stroomdalgraslanden, ruigten en zomen, overgangs- en trilvenen en vochtige alluviale bossen te vinden. Ook de soorten kleine en grote modderkruiper, bittervoorn, rivierdonderpad en meervleermuis zijn hier te vinden (Arcadis, 2009).

Kwalificerende habitattypen welke buiten het Vecht- en Beneden-Reggegebied voorkomen, zijn in principe niet via de Natuurbeschermingswet beschermd. Habitatsoorten zijn mobieler en kunnen zich buiten de grens begeven. Deze zijn daarom ook buiten de grens van het Natura 2000-gebied beschermd. Daarnaast kan een deel van hun benodigde biotoop buiten de Natura 2000-grens liggen.

Alle aan water gebonden habitatsoorten hebben geen binding met het plangebied. In het plangebied (of in de directe omgeving ervan) zijn namelijk geen waterpartijen te vinden. De meervleermuis is ook gebonden aan waterrijke omstandigheden (in geval van het Natura 2000-gebied vooral de rivierdalen), maar heeft zijn verblijfplaats vaak elders. De enige bekende winterverblijfplaats in de buurt is te vinden op landgoed Eerde en ook zijn

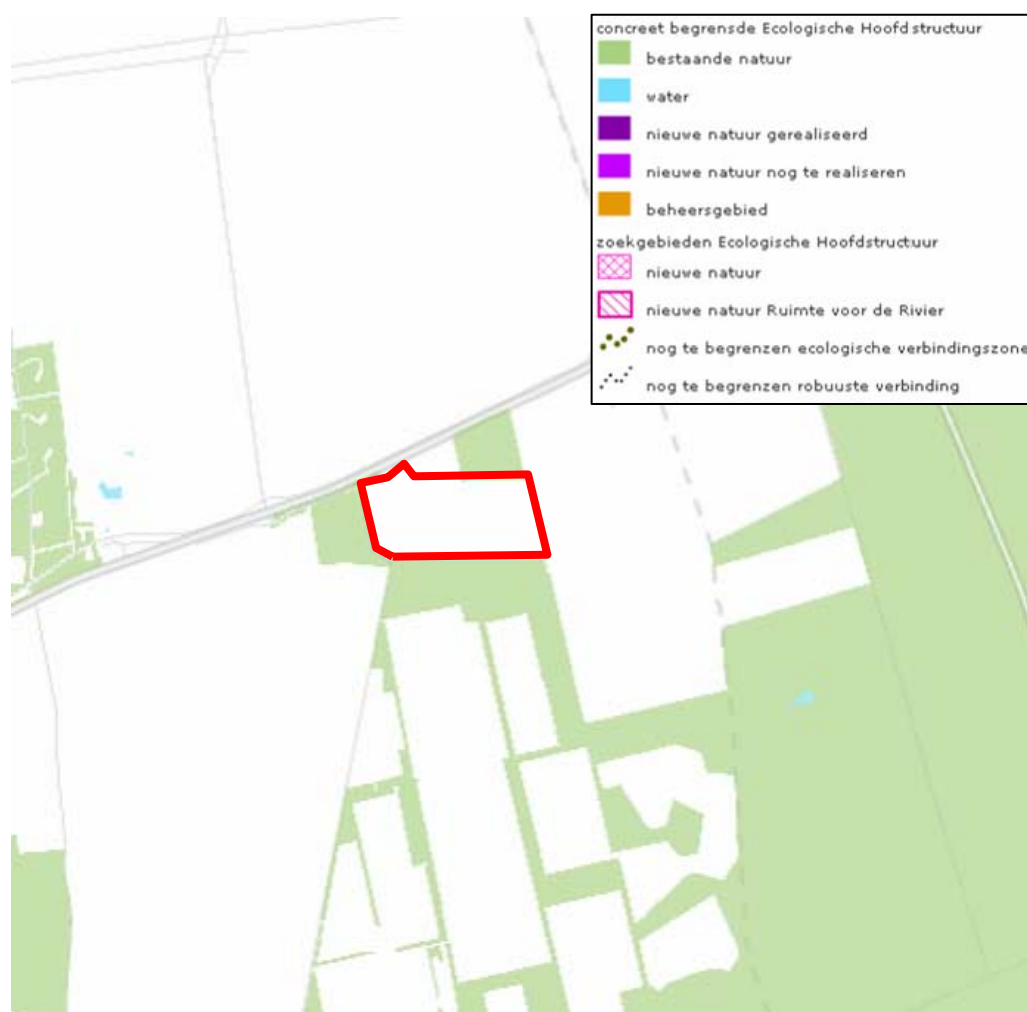
er losse waarnemingen (in de jaren '90) in en net buiten het Natura 2000-gebied gedaan (Arcadis, 2009).

Op het moment van schrijven van deze toets wordt een vleermuisonderzoek uitgevoerd door EcoGroen. Op basis van hun bevindingen is te melden dat de meervleermuis niet is aangetroffen of te verwachten in het plangebied of de directe omgeving hiervan (alleen de gewone grootoorvleermuis) en ook worden de bomen (zomerverblijf) en gebouwen (winterverblijf) als niet geschikt beoordeeld voor deze soort (EcoGroen, 2010).

2.3.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt dicht tegen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) aan en toetsing aan het beschermingsregime van de EHS is daarom noodzakelijk.

Het plangebied en de EHS zijn weergegeven in figuur 5. De EHS rondom het plangebied betreft 'bestaande natuur' welke geclassificeerd is als 'zeer kwetsbaar gebied in EHS (WAV)'. Dit laatste heeft vooral betrekking op ontwikkelingen die vermeerdering van zuur- en stikstofconcentraties tot gevolg hebben.

Figuur 5: EHS rondom het plangebied, waarbij de rode omlijning het plangebied betreft (prov. Overijssel, 2009)

2.4 Conclusies voorkomen beschermde natuurwaarden

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek komt naar voren dat in en in de directe omgeving van het plangebied beschermde diersoorten worden verwacht. Het gaat dan vooral om soorten die algemeen in Nederland voorkomen, maar ook om zwaarder beschermde diersoorten.

Alle vogelsoorten zijn beschermd in het broedseizoen en er zijn verschillende soorten broedvogels in en rond het plangebied te verwachten. Ook één jaarrond beschermde roofvogelhorst (buizerd) en mogelijk jaarrond beschermde holen in bomen (waarschijnlijk Grote bonte specht, maar mogelijk belangrijk voor uilen, vleermuizen en boommarter) zijn aangetroffen in het plangebied. Voor verschillende licht beschermde zoogdieren heeft het plangebied een functie. Daarnaast kunnen ook de zwaarder beschermde eekhoorn en boommarter in het plangebied voorkomen. Een aantal gebouwen wordt gebruikt als overwinteringsgelegenheid door de gewone grootoorvleermuis. Mogelijk komen ook andere vleermuissoorten voor in gebouwen, welke gebruikt kunnen worden als zomer- of winterverblijf. In de omgeving komen adder, hazelworm, ringslang, levendbarende hagedis en zandhagedis voor. Het plangebied vormt mogelijk een geschikt leefgebied voor de levendbarende hagedis en de adder, maar bevat eigenlijk alleen een bijzondere waarde voor de levendbarende hagedis. Daarnaast komen mogelijk een tweetal beschermde plantsoorten voor in het plangebied, te weten brede wespenorchis en grasklokje (tabel 1-soorten).

In het plangebied worden verder geen zwaarder beschermde soorten verwacht.

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van gebieden welke beschermd zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Wel ligt het plangebied in de buurt van het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. Het betreft een Habitatrichtlijngebied, welke van belang is voor de habitattypen stuifzandheiden met struikheide, zandverstuivingen, zure vennen, vochtige heiden (hogere zandgronden), droge heiden, jeneverbesstruwelen, stroomdalgraslanden, heischrale graslanden, ruigten en zomen (moerasspirea), overgangs- en trilvenen (trilvenen), pioniervegetaties met snavelbiezen, oude eikenbossen, vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) en voor de habitatsoorten bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, kamsalamander en meervleermuis. Het plangebied vervult verder geen directe functie voor de genoemde Natura 2000-doelstellingen.

Een direct effect door de voorgenomen plannen is daarom op voorhand uit te sluiten, een indirect effect (bijvoorbeeld lichtvervuiling of verdroging) dient echter wel getoetst te worden op significantie.

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de (provinciale) Ecologische Hoofdstructuur, maar ligt hier wel direct tegenaan. Er dient daarom nog wel op de effecten van de voorgestane ontwikkeling op de wezenlijke waarden van de EHS getoetst te worden.

3 Toetsing effecten ruimtelijke ontwikkeling

3.1 Beschrijving ruimtelijke ontwikkeling

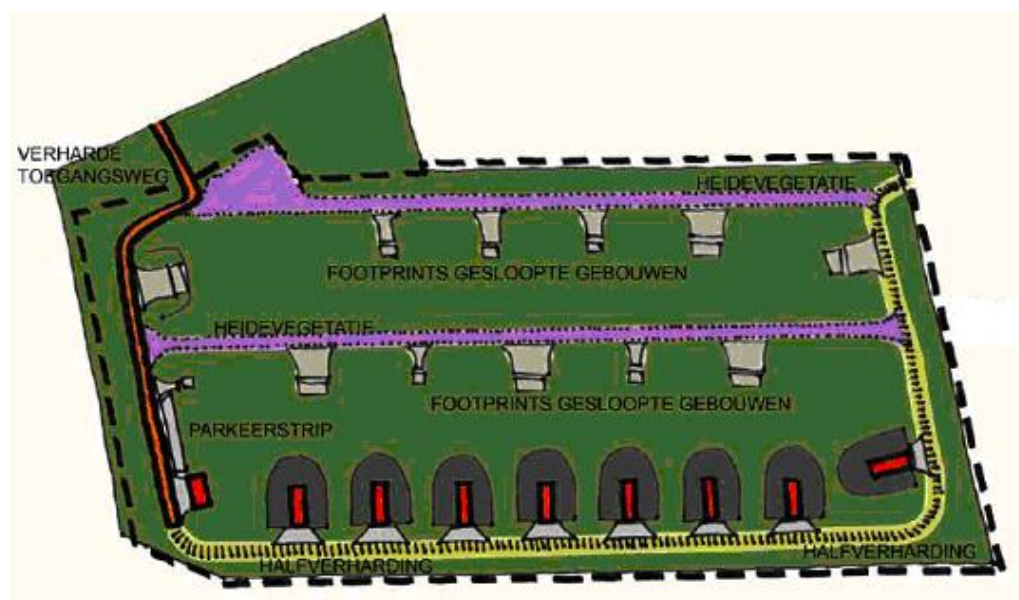
Een passende herbestemming voor het defensie terrein is gevonden in het concept van een zorglandgoed. Bij de herbestemming van het terrein blijft de huidige vorm van de hoofdstructuur in tact.

Een groot deel van de munitiedepots wordt gesloopt, waarbij de fundamenteën gespaard blijven. Munitiebunker A1 wordt herbestemd tot dagvoorziening en/of expositieruimte en in de nabijheid van deze bunker wordt een parkeerstrip aangelegd. De met grond bedekte en begroeide munitiebunkers krijgen een herbestemming en gaan fungeren als kleinschalig wonen voor de stichting Baalderborg. Tussen de vier kleinschalig wonen-bunkers wordt een verbindingsgang aangebracht. Drie andere groenbegroeide bunkers worden in gebruik genomen als opslagruimte/dagbesteding en de meest oostelijke gelegen bunker wordt geschikt gemaakt voor gebruik door vleermuizen.

De toegangsweg vanaf de N-weg krijgt/behoudt zijn verharde karakter, de weg zuidelijk en oostelijk in het plangebied wordt veranderd in halfverharding en de overige wegen worden opgebroken waarvoor heide in de plaats komt.

In het meest recente plan voor de ontwikkeling van het landgoed zal de ondergrondse infrastructuur in principe niet worden verwijderd, waarvan ook in deze toetsing is uitgegaan.

Het schetsontwerp voor het plangebied is weergegeven in figuur 6 en op groter formaat met een aantal detailtekeningen in bijlage 2.

Figuur 6: Globale plankaart zorglandgoed Stegerveld (IAA Architecten, 2010)

3.2 Gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling

Het directe gevolg van de omvorming van het defensie terrein naar een zorglandgoed is de verstoring rondom en voor een klein deel vernietiging van aanwezige biotopen ter plaatse van geplande werkzaamheden. Verlies aan biotoop vindt plaats ter hoogte van de parkeerstrip en de verbindingsgang. Verstoring vindt plaats door geluid, licht en trilling. Na de werkzaamheden zal een groot deel van het terrein een natuurlijk karakter krijgen, waarbij verschillende biotopen worden uitgebreid. In het natuurdeel zullen alleen de 'footprints' van de oude defensiegebouwen blijven liggen.

Het type bewoners/bezoekers zal passen bij de functie van het zorglandgoed en zich voornamelijk ophouden op het zorglandgoed. Momenteel is er geen recreatiedruk, in de toekomst zal deze door de voorgenomen ontwikkeling extensief zijn. Hierdoor neemt de recreatiedruk op de omgeving zeer beperkt toe. Gezien de afstand tot het Natura 2000-gebied is effect door deze toename echter uit te sluiten.

Lange termijneffecten door de realisatie van het zorglandgoed zijn alleen maar positief te noemen. Het huidige natuurterrein wordt vergroot en mogelijk wordt er verbinding gezocht met de omliggende natuurterreinen*. Het verhard oppervlak neemt af, waardoor er meer natuurlijk infiltratie van regenwater zal plaatsvinden. Negatieve lange termijneffecten zijn niet te verwachten.

Een positief effect welke naast de ontwikkeling van het zorglandgoed plaats vindt, is de afwaardering van de N34. Hierdoor zal het autoverkeer drastisch afnemen (12.000 naar 1.600 autobewegingen per dag) en zal het zorglandgoed, maar ook haar omgeving, een grote rust kennen in vergelijking met de huidige situatie. Deze ontwikkeling is geen onderdeel van het plan voor het zorglandgoed en daarom verder niet meegenomen in de voorliggende toetsing.

* Ten tijde van schrijven van deze toets is het in de planvorming nog onduidelijk of het huidige hekwerk blijft staan, verwijderd wordt, dan wel vervangen door een nieuwe 'groen' hekwerk.

3.3 Effecten op beschermde soorten

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat in het plangebied enkele algemeen beschermde soorten verwacht worden en een aantal zwaarder beschermde soorten. Per soortgroep zijn de mogelijke effecten van de voorgenomen ingrepen in beeld gebracht. Zo nodig zijn mitigerende maatregelen voorgesteld.

Vogels

Er worden verschillende soorten bosvogels in het plangebied verwacht. Het volledige plangebied is vanwege zijn verschillende boomsoorten en verspreid voorkomende struik- en kruidlaag, geschikt als broedbiotoop. Verstoring van broedende vogels leidt voor de meeste soorten tot negatieve effecten, zoals het in de steek laten van eieren of jongen. Door gebruik te maken van mitigerende maatregelen (paragraaf 3.4), wordt voorkomen dat negatieve effecten op vogels optreden.

De nieuwe terreininrichting heeft tot gevolg dat een aantal bomen gekapt wordt ten behoeve van de parkeerstrip en de verbindingsgang. In geval van bomen met holen zal dit mogelijk een negatief effect hebben op de broedgelegenheid van de grote bonte specht en bosuil. De boom met de buizerdhorst zal niet worden aangetast. Zolang versturende werkzaamheden buiten zijn broedseizoen (maart t/m augustus) worden uitgevoerd, zullen

broedende buizerds geen effect ondervinden. In geval van de grote bonte specht en de bosuil geldt dat bomen waar deze vogelsoorten in broeden niet jaarrond beschermd zijn (vogelsoort met vaste nestplaats in categorie 5) en het slechts om een gering aantal te kappen bomen gaat. Deze soorten zijn flexibel genoeg om een andere nestgelegenheid op te zoeken en er is dus geen invloed op de populatie van deze soort.

Met de te kappen bomen verdwijnt ook het broedbiotoop voor andere bosvogels. Dit betekent een verlaging van het beschikbare broedbiotoop voor de vogelsoorten die hiervan gebruik maken. Gezien de hoeveelheid geschikt broedbiotoop in de omgeving wordt hierdoor geen negatief effect verwacht op de vogelpopulatie. Het plangebied zal zijn bosrijke karakter behouden en daarnaast zal de inrichting van de op te breken straten geschikt worden gemaakt voor vogels welke in struik- en kruidgewas kunnen broeden. Zolang aan de zorgplicht wordt voldaan wordt er geen negatief effect op broedvogels verwacht.

De gunstige staat van instandhouding van de in het onderzoeksgebied voorkomende vogels komt als gevolg van de voorgenomen plannen niet in gevaar, mits met de mitigerende maatregelen wordt rekening gehouden.

Zoogdieren

In het plangebied komen naar verwachting verschillende algemeen beschermde zoogdieren voor. De ingreep zal naar verwachting effect hebben op in het plangebied voorkomende, meer algemene soorten zoals ree, wezel en konijn. Dergelijke soorten zullen, indien zij aanwezig zijn in het plangebied, door de werkzaamheden het projectgebied verlaten. De kans dat ze gedood of verwond raken door de ontwikkeling is niet waarschijnlijk. Kleinere soorten, zoals muizen, zijn bij het vergraven van het terrein kwetsbaarder. Gezien de geringe mate van graafwerkzaamheden in natuurlijk terrein en het voor deze soorten geschikt blijven van het terrein wordt hierdoor geen negatief effect op de populatie verwacht.

Voor de zwaarder beschermde eekhoorn en boomarter heeft de herinrichting van het gebied geen negatief effect. Beide soorten zijn mobiel en zullen het plangebied verlaten, zodra de werkzaamheden starten. Het plangebied zal na de ontwikkelingen geschikt blijven als leefgebied voor deze soorten.

De gebouwen worden mogelijk gebruikt door verschillende soorten vleermuizen. Voor gebouw A1 is al vastgesteld dat deze wordt gebruikt als paar- en kraamverblijf door de gewone grootoorvleermuis. Vleermuizen maken, afhankelijk van de soort, gebruik van bebouwing en holen in bomen als vaste woon- en/of verblijfplaats. Geschikte bomen voor vleermuizen worden op de locatie van werkzaamheden echter niet verwacht (EcoGroen, 2010). Bij aanwezigheid van vleermuizen in de te slopen gebouwen leidt dit tot vernietiging van rustplaatsen, voortplantingsplaatsen en/of kolonieplaatsen. Bovendien leiden de (sloop)werkzaamheden veelal tot verstoring en/of doding van de vleermuizen. Vleermuizen zijn strikt beschermde diersoorten en staan vermeld op tabel 3 van de Flora- en faunawet en op bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Voor het verstoren of vernietigen van vaste woon- en/of verblijfplaatsen geldt het strengste afwegingskader.

In het projectgebied zijn verblijfplaatsen van vleermuizen aangetoond. Doordat door vleermuizen bewoonde gebouwen worden omgevormd of gesloopt, worden permanente effecten op vleermuizen niet uitgesloten. Daarom is nader onderzoek vereist. Dit aanvullend onderzoek wordt ten tijde van schrijven van dit rapport reeds uitgevoerd door EcoGroen.

De lijnvormige structuren blijven ook na de inrichting van het plangebied behouden en worden in zekere zin zelfs verbeterd. Op de vliegroutes van vleermuizen wordt dus alleen een positief effect verwacht.

De gunstige staat van instandhouding van een groot deel van de in het onderzoeksgebied voorkomende zoogdieren komt als gevolg van de voorgenomen plannen niet in gevaar. Het voorkomen van zwaar beschermde vleermuizen is echter aangetoond. Een nader onderzoek naar het voorkomen van verblijf-, kolonie- of voortplantingsplaatsen van vleermuizen in de bebouwing is vereist.

Amfibieën en reptielen

In het plangebied wordt de licht beschermde bruine kikker verwacht. Leefgebied van deze soort wordt niet verstoord, waardoor er geen effect op de bruine kikker verwacht wordt.

In de buurt van het plangebied komen naar verwachting beschermde reptielen voor. Voor de levendbarende hagedis wordt verwacht dat het plangebied een zekere waarde heeft. Ook de adder kan in het plangebied aanwezig zijn. Daarnaast kunnen ook rustende of overwinterende soorten gebruik maken van het plangebied. Reptielen zijn vrij gevoelig voor verstoringen; het verwijderen en dunnen van beplantingen kan een negatief effect hebben op de biotopen van deze soorten.

Bij reptielen wordt ervan uitgegaan dat, indien aanwezig, zij bij de start van de werkzaamheden het plangebied zullen verlaten, mits de terreininrichting plaatsvindt in de periode waarin de reptielsoorten actief zijn.

De adder overwintert in holtes tussen boomwortels of onder puin en dergelijke. Hij is actief van eind februari tot begin oktober, afhankelijk van het weer. Hij wordt pas actief bij een temperatuur van 8 graden of meer. Een vaste datum waarop de overwintering begint of eindigt, is niet te geven en is afhankelijk van deze temperatuur.

De levendbarende hagedis overwintert in grote pollen gras, onder boomstronken of in holen onder de grond, in de periode van oktober tot maart.

Wanneer er werkzaamheden in of rond de biotopen van reptielen plaats vinden (het kappen van bomen voor de parkeerstrip en verbindingsgang), kan verstoring van deze reptielen optreden. Door gebruik te maken van mitigerende maatregelen (paragraaf 3.4), wordt voorkomen dat het voortbestaan van de reptielenpopulatie significant wordt beïnvloed. Indien de mitigerende maatregelen worden uitgevoerd, hoeft er geen ontheffing te worden aangevraagd.

Het plangebied blijft ook na de herinrichting geschikt als biotoop voor reptielen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het onderzoeksgebied voorkomende reptielen komt als gevolg van de voorgenomen plannen niet in gevaar, mits de mitigerende maatregelen worden uitgevoerd.

3.4 Mitigerende maatregelen

Om tijdens de werkzaamheden, zoals graafwerkzaamheden, flora en fauna niet te verstoren zijn mitigerende maatregelen vereist. Deze maatregelen zijn voornamelijk gericht op de uitvoeringsperiode en werkwijze. Per soortgroep is een advies met betrekking tot deze mitigerende maatregelen gegeven.

Vogels

Verstoring van broedende vogels leidt voor de meeste soorten tot negatieve effecten, zoals het in de steek laten van eieren of jongen. Vanuit de Flora- en faunawet is het

daarom verboden om broedende vogels te verstoren. Hiervoor kan ook geen ontheffing worden verkregen. In de praktijk betekent dit dat werkzaamheden (verwijderen begroeiing en geluidsintensieve werkzaamheden) niet tijdens het broedseizoen gekapt mogen worden. Om te voorkomen dat tijdens de lente broedvogels zich gaan vestigen waardoor de werkzaamheden moeten worden stilgelegd, is het aan te raden het kappen van bomen en verwijderen van ondergroei buiten het broedseizoen uit te voeren. Globaal loopt het broedseizoen van circa 15 maart t/m circa 15 juli. Wanneer in of nabij deze periode groen verwijderd moet worden is het aan te raden om alsnog een ecooloog het plangebied te laten controleren op broedende vogels, aangezien vele soorten al in februari op eieren kunnen zitten. Voor de bosuil geldt zelfs dat deze al half januari op eieren kan zitten.

In geval van de buizerdhorst (jaarrond beschermd nest) dienen werkzaamheden welke geluidseffecten tot gevolg hebben buiten zijn broedseizoen uitgevoerd te worden. Het broedseizoen van de buizerd loopt van maart tot en met augustus.

Zoogdieren

Om de negatieve effecten op kleine zoogdieren te verminderen wordt aanbevolen om de (graaf)werkzaamheden vanuit één richting te starten, zodat dieren kunnen vluchten. Er worden naast eekhoorn, boommarter en vleermuissoorten, alleen algemeen voorkomende zoogdieren, zoals een aantal muizensoorten, verwacht. Het wordt aanbevolen om ten behoeve van de winterslaap van een aantal zoogdieren, buiten hun inactieve periode te werken.

Aangezien effecten op de eekhoorn en de boommarter worden uitgesloten door hun mate van mobiliteit, hoeven ook voor deze diersoorten geen aanvullende maatregelen te worden genomen.

Voor vleermuizen wordt een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van de verschillende soorten binnen het plangebied. Dit aanvullend onderzoek wordt ten tijde van schrijven van dit rapport reeds uitgevoerd door EcoGroen. Aan de hand van de resultaten uit dit onderzoek zullen de benodigde mitigerende maatregelen en eventuele vervolgstappen voor vleermuizen moeten worden opgesteld (zoals compensatie en ontheffingsaanvraag).

Reptielen

Verstoring van reptielen in winterrust leidt voor deze soorten tot negatieve effecten en betreft een overtreding van de Flora en faunawet. Daarom is het aan te raden om alvorens deze soorten in winterrust gaan, het terrein voor hen onklaar te maken. Hiervoor dient het kappen van bomen en verwijderen van ondergroei buiten de winterrustperiode plaats te vinden. Globaal loopt deze periode van oktober tot maart. Daarnaast dient ten behoeve van reptielen één kant op gewerkt te worden bij (graaf)werkzaamheden.

Conclusie uitvoeringsperiode

Wanneer bovenstaande werkperiodes in acht worden genomen, kunnen alle soorten werkzaamheden half juli worden gestart en doorlopen tot en met september. Indien de locaties waar werkzaamheden staan gepland onklaar zijn gemaakt voor vogels en reptielen (het groen is verwijderd), kan er doorgewerkt worden. Werkzaamheden welke een geluidseffect tot gevolg hebben kunnen alleen uitgevoerd worden in de periode september tot en met februari.

3.5 Effecten op beschermde gebieden

3.5.1 *Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied*

Aangezien op voorhand is uitgesloten dat het plangebied van belang is voor kwalificerende habitattypen en habitatsoorten van Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied, zijn directe significante effecten uit te sluiten.

Om het plan tot uitvoer te brengen zijn er werkzaamheden vereist welke tijdelijk geluids- en trillingseffecten met zich mee brengen. De dichtstbijzijnde grens van het Natura 2000-gebied ligt op 1.500 meter afstand, waardoor deze effecten uitgesloten zijn.

De ontwikkeling van het zorglandgoed heeft geen significante toename of afname van verkeersstromen tot gevolg in vergelijking met het voorgaande gebruik. Interessant om te noemen is dat de afwaardering van de N34 en het aantal verkeersbewegingen wat daardoor drastisch afneemt, naar alle waarschijnlijkheid een positief effect gaat hebben op de verzurende en vermistende invloeden op het Natura 2000-gebied.

Qua hydrologische effecten is het plan positief te noemen. Het intrekgebied voor grondwater wordt natuurlijker (vermindering bestraat oppervlak en aanleg natuur), waardoor kwelgevoede gebieden langs de Vecht hier eventueel een positief effect van ondervinden.

Resumerend kan gesteld worden dat indirect significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied voor de voorgenomen ingreep is uit te sluiten. Er kan wel een licht positief effect optreden door de verbetering in kwaliteit van het intrekgebied voor grondwater.

3.5.2 *Ecologische Hoofdstructuur*

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur (EHS), maar ligt hier wel direct tegen aan.

Emissies

De omliggende EHS betreft 'bestaande natuur', welke geclassificeerd is als 'zeer kwetsbaar gebied in EHS (WAV)'. De afkorting WAV staat hier voor Wet Ammoniak en Veehouderij. WAV is vooral van toepassing in geval van ontwikkelingen welke vermeerdering van zuur- en stikstofconcentraties tot gevolg hebben. Van de voorgenomen ontwikkelingen wordt niet verwacht dat zij effect zullen hebben op de kenmerkende waarde van de omliggende EHS-natuur, aangezien de ontwikkeling geen toename van stikstofuitstoot of uitstoot van verzurende stoffen tot gevolg heeft.

Hydrologie

Ten aanzien van hydrologie heeft het plan geen significante effecten op de EHS. Per saldo neemt het verhard oppervlak af. Er zijn voor het hemelwater voldoende infiltratiemogelijkheden. Een deel van het huidige verhard oppervlak wordt vervangen door heidevegetatie. Dit betekent dat de ontwikkeling geen negatieve gevolgen heeft voor de waterhuishoudkundige situatie buiten de plangebiedgrenzen.

Door water langer in het gebied vast te houden, worden verdroging en afwenteling van wateroverlast tegengegaan. Het streven is gericht op het afkoppelen van hemelwater van

dakvlakken en oppervlakteverhardingen. De nadruk wordt gelegd op het gebruik van duurzame bouwmaterialen om schoon regenwater in het gebied te conserveren.

Verstoring

Het plan heeft geen versturende invloed op de omliggende EHS. De ontwikkeling van het zorglandgoed heeft geen significante toename van verkeersstromen tot gevolg. Slechts het zorgpersoneel en bezoekers zullen het plangebied bereiken met de auto (hooguit enkele tientallen motorvoertuigbewegingen per etmaal). Daarnaast neemt de verkeersintensiteit over de N34 af door de afwaardering van deze provinciale weg.

De recreatiedruk neemt evenmin toe. Het plangebied is uitsluitend bedoeld voor extensieve recreatie. Dit houdt in dat het plangebied bezocht zal worden door enkele wandelaars en fietsers. De recreatiedruk is dermate laag dat hiervan geen significante effecten voor de naastliggende EHS verwacht worden.

Directe verstoring door de werkzaamheden in de vorm van lichtverstoring en mogelijk ook door het gebruik van het zorglandgoed zodra dit gereed is, is wel mogelijk. Onder andere vleermuizen ondervinden hinder van lichtverstoring. Daarom dient bij werkzaamheden overdag gewerkt te worden, zodat het gebruik van lampen niet nodig is. In de winterperiode is het wel mogelijk om 's ochtends verlichting te gebruiken, aangezien vleermuizen in de winterperiode (als ze vliegen) 's ochtends niet vliegen. Verlichting welke in de bunkers wordt gebruikt tijdens de werkzaamheden heeft naar verwachting geen effect.

Ook dient bij de inrichting van het landgoed rekening te worden gehouden met lichtverstoring (felheid, plaatsing en schijnrichting van lampen in de buitenlucht).

Resumerend

De voorgenomen ingrepen ten behoeve van de realisatie van het landgoed Stegerveld, zullen geen significant effect hebben op de wezenlijke waarden van de EHS. Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met de mitigerende maatregelen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie

In het plangebied komt een aantal beschermde soorten voor. Het gaat om enkele meer algemeen voorkomende soorten die onder het lichtste beschermingsregime (tabel 1) van de Flora- en faunawet vallen, zoals konijn en veldmuis. Ook komen er zwaarder beschermde zoogdieren (tabel 2/3), reptielen (tabel 2/3) en (in hun broedseizoen beschermde) vogelsoorten (tabel 3) voor.

Voor broedvogels (tabel 3) geldt dat, indien aan de gestelde voorschriften wordt voldaan (de mitigerende maatregelen in paragraaf 3.4 dienen te worden opgevolgd), er geen negatief effect zal optreden.

Voor de zwaarder beschermde eekhoorn (tabel 2) en boommarter (tabel 3) wordt geen negatief effect verwacht. Het plangebied blijft zijn geschikte karakter voor deze soorten behouden.

Op het moment van schrijven van dit rapport vindt een aanvullend onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied plaats. Hieruit is al bekend dat de gewone grootoorvleermuis een paar- en kraamverblijf in gebouw A1 heeft. Op grond van dit aanvullend vleermuisonderzoek is het noodzakelijk om de benodigde mitigerende maatregelen te bepalen. Hierna kunnen de eventueel te nemen vervolgstappen, zoals compensatie en ontheffingsaanvraag, worden bepaald.

Ook voor de levendbarende hagedis (tabel 2) en adder (tabel 3) geldt dat, mits men zich houdt aan de mitigerende maatregelen, er geen negatief effect zal optreden.

Voor meer algemene soorten zoogdieren, de zogenaamde tabel 1-soorten van de Flora- en faunawet (zoals het konijn), geldt een algemene vrijstelling. Wel dient er rekening te worden gehouden met de zorgplicht, die ook voor deze soorten geldt. Deze wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

De voorgenomen ontwikkeling heeft geen direct significant effect op kwalificerende habitattypen en habitatsoorten voor het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. Ook indirecte significante effecten kunnen worden uitgesloten. Een licht positief effect door een verbeterd intrekgebied voor grondwater door de voorgenomen natuurontwikkeling op huidige bestrate locaties, kan een licht positief effect hebben. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn uitgesloten.

De voorgestane ontwikkelingen hebben geen negatieve effecten op de omliggende Ecologische Hoofdstructuur, zolang bij werkzaamheden en de inrichting van het landgoed rekening wordt gehouden met de mitigerende maatregelen (zie paragraaf 3.5.2).

Ten behoeve van de werkperiode, zijn de mitigerende maatregelen voor vogels, zoogdieren en reptielen opgenomen in tabel 2. Ook de mitigerende maatregelen ten behoeve van de Ecologische Hoofdstructuur zijn opgenomen in deze tabel.

Betreft	Mitigerende maatregel	Werkperiode
Vogels	Verwijderen begroeiing buiten het broedseizoen en werkzaamheden welke geluidseffecten tot gevolg hebben buiten broedseizoen van buizerd uitvoeren.	Verwijderen begroeiing in periode half juli tot half maart. Werkzaamheden welke geluidseffecten tot gevolg hebben in periode september tot en met februari.
Zoogdieren	Aanvullend onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied, waaruit de benodigde mitigerende maatregelen duidelijk zullen worden.	<i>Afhankelijk van aanvullend vleermuisonderzoek.</i>
Reptielen	Verwijderen begroeiing buiten winterrust.	Verwijderen begroeiing in periode april tot en met september.
EHS	Alleen in de winterperiode mag buiten gebruik gemaakt worden van verlichting en tijdens de werkzaamheden in de bunkers. Bij inrichting zorglandgoed vermijden van lichtverstoring.	Overdag werken en alleen in winterperiode 's ochtends en in de bunkers gebruik maken van verlichting.
Conclusie werkperiode: Verwijderen van de begroeiing kan starten in september (eventueel in overleg met een ecooloog in augustus, afhankelijk van de aanwezigheid van de buizerd). Hierna kan <u>overdag</u> doorgewerkt worden, waarbij <u>alleen in de winterperiode in de ochtenden en in de bunkers</u> gebruik mag worden gemaakt van verlichting. Indien in augustus / september gestart is met de werkzaamheden, kunnen deze worden voortgezet omdat er dan sprake is van een continue geluidsverstoring. Er kan doorgewerkt worden, mits het gebied waar de werkzaamheden plaatsvinden ongeschikt is en blijft voor reptielen en vogels. Geadviseerd wordt de werkplanning af te stemmen met een ecooloog om verstoring zoveel mogelijk te voorkomen.		

Tabel 2: Opsomming en conclusie uit te voeren mitigerende maatregelen.

4.2 Vervolg

Ten behoeve van het voorkomen van vleermuizen dient een aanvullend onderzoek plaats te vinden, welke ten tijde van schrijven van dit rapport reeds wordt uitgevoerd. Aan de hand van dit onderzoek kan bepaald worden of er een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet dient te worden aangevraagd. Voor andere soorten is geen ontheffing vereist.

Het uitvoeren van een verstorings- en verslechteringstoets of een passende beoordeling, beide in het kader van de Natuurbeschermingswet, is bij de voorgenomen ontwikkeling niet aan de orde.

4.3 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. In dit geval verdient het aanbeveling het plangebied voor de winter te maaien en het maaisel op te ruimen, zodat hierin geen soorten in winterslaap gaan.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet alle gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van eind augustus tot november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als Egel en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een locatie in die periode gemaaid wordt, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de betreffende soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te beperken (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen).

4.4 Voorbehoud

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op beperkte inventarisatiegegevens van derden, een éénmalig veldbezoek en literatuuronderzoek.

Deze gegevens geven geen garantie dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden geen (andere) beschermde soorten kunnen worden waargenomen. Natuur is vaak verrassend. Om de risico's zo veel mogelijk te verkleinen wordt aanbevolen om vlak voordat de werkzaamheden beginnen, het terrein te controleren op de aanwezigheid van (andere) beschermde soorten.

Geraadpleegde bronnen

Modeling

- Lindenholz, J.G., 2010. *N.a.v. huidig lopend vleermuisonderzoek*.

Literatuur

- Arcadis, juli 2009. Werkdocument Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. Arcadis, Apeldoorn.
- Bodegraven, W. van, mei 2010. Waterparagraaf Zorglandgoed Stegerveld. 219841, Oranjewoud, Deventer.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeek & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Dienst Landelijk Gebied en Domeinen, 2009. Programma van Eisen landgoed Stegerveld. Dienst Landelijk Gebied en Domeinen.
- Hustings, F. e.a., 2002 Atlas van de Nederlands broedvogels. KNNV Uitgeverij Utrecht.
- IAA Architecten, 2010. Kleinschalig wonen MMC Stegerveld. 2010047AA, IAA Architecten, Almelo.
- Lindenholz, J.G. en M. van der Sluis, 2008. Quicksan natuurtoets voormalig defensie terrein Stegerveld, Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 07-066, EcoGroen Advies, Zwolle.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Min. LNV.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2006. Natura 2000 gebied 39 - Vecht- en Beneden-Reggegebied. Min. LNV.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2006. Ontwerpbesluit Vecht- en Beneden-Reggegebied. Min. LNV.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Welling, C. en W. van der Zweep, augustus 2010. Onderzoek fijn stof pluimveehouderij Ommen Stegerveld. 219841, Oranjewoud, Deventer.

Internet

- maps.Google.nl
- www.MinLNV.nl
- www.Naturalis.nl
- www.Natuurloket.nl
- www.Overijssel.nl
- www.RAVON.nl
- www.SOVON.nl
- www.Telmee.nl
- www.Vleermuis.net
- www.Waarneming.nl
- www.Zoogdiervereniging.nl

Bijlage 1: Natuurwetgeving

Internationale bescherming van gebieden en soorten

De internationale gemeenschap heeft meerdere wereldwijde en regionale overeenkomsten gesloten om de achteruitgang van de natuur te stoppen.

Verdrag van Ramsar en Vogelrichtlijn

De internationale verplichtingen uit de Ramsar Conventie van 1971 aangaande de bescherming van wetlands voor trekkende watervogelpopulaties zijn concreter vertaald in de Richtlijn inzake het behoud van de vogelstand van 2 april 1979, kortweg de Vogelrichtlijn, van de Europese Unie. Ramsar komt daarom nog weinig eigen rechtskracht toe. De Vogelrichtlijn heeft diverse criteria, zoals het 1 % criterium voor het kwalificeren van belangrijke vogelgebieden, ontleend aan het Verdrag van Ramsar. Daarnaast heeft de EU de doelstellingen voor het behoud van de vogelstand neergelegd in specifieke bepalingen ten aanzien van de jacht en verboden om vogels te doden, nesten uit te halen en meer. Ook verstoren van vogels, voor zover van invloed op de gunstige staat van instandhouding, is verboden. Deze soortbeschermende bepalingen zijn inmiddels omgezet in nationale wetgeving met de Flora- en faunawet.

De Vogelrichtlijn verplicht lidstaten van de Europese Unie belangrijke vogelgebieden aan te wijzen als speciale beschermingszones (SBZ's). Dit zijn de naar aard en oppervlakte meest geschikte gebieden voor populaties van vogels van Bijlage I van de Vogelrichtlijn als broedvogel, doortrekker of overwinteraar en gebieden waar regelmatig meer dan tienduizend watervogels of twintigduizend waadvogels verblijven (ook een Ramsar-criterium).

Verdrag van Bern en Habitatrichtlijn

Vergelijkbaar met de situatie voor vogels zijn internationale afspraken gemaakt om andere soorten dan vogels offensief te beschermen. Zo is het Verdrag van Bern voor lidstaten van de Europese Unie vertaald in de bepalingen van de Habitatrichtlijn (en deels Vogelrichtlijn), voluit de Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna van 21 mei 1992. De Habitatrichtlijn biedt ook bescherming buiten de SBZ's maar doet dit in tegenstelling tot de Vogelrichtlijn niet voor alle inheemse wilde soorten, maar soorten die zijn genoemd in de Bijlage IV. Dit zijn de in Europees verband meest zeldzame, kwetsbare en bedreigde soorten. Deze soorten moeten strikt worden beschermd. Afwijking is slechts mogelijk voor belangen indien er geen alternatieven zijn en de gunstige staat van instandhouding van de populatie in het natuurlijke verspreidingsgebied geen gevaar loopt. Ook is deze soortbescherming vastgelegd in de Flora- en faunawet.

De Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn aanvullend. De speciale beschermingszones (SBZ) die op grond van deze richtlijnen worden aangewezen vormen samen op termijn het Natura 2000-netwerk van beschermingsgebieden binnen de EU. Het streven is een Europese ecologische hoofdstructuur te vormen die voldoende oppervlakte en gevarieerdheid omvat om het voortbestaan van wilde planten en dieren te verzekeren. Beide richtlijnen bevatten bepalingen die lidstaten verplichten tot herstel en aanleg van habitats die verloren zijn gegaan om voor kwetsbare en bedreigde soorten weer een gunstige staat van instandhouding te bereiken. Aanvullend verplichten de richtlijnen de lidstaten tot het nemen van passende maatregelen om verslechtering van de kwaliteiten van de SBZ's te

voorkomen. Dit is vastgelegd in bepalingen die de lidstaten verplicht moeten hanteren, dus omzetten in nationaal recht.

Gebiedsbescherming door nationale wetgeving

Natuurbeschermingswet 1967

Al voor de totstandkoming van de Europese richtlijnen is in Nederland een stelsel van natuurbeschermende wettelijke kaders opgesteld. Voor de bescherming van gebieden met hoge natuurwaarden wordt de Natuurbeschermingswet van 1967 toegepast. Deze wet maakt aanwijzing van gebieden tot (staats)natuurmonument mogelijk en daar zijn rechtsgevolgen aan verbonden. Handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke waarden mogen niet zonder toestemming van de minister worden uitgevoerd. Voor activiteiten en handelingen met weinig invloed kan een ontheffing worden verleend op basis van artikel 16. Voor zwaardere ingrepen geldt dat een zwaardere procedure moet worden doorlopen, de vergunningenprocedure van artikel 12. Hieronder vallen handelingen die schadelijk zijn voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Dat zijn in ieder geval handelingen die de in het aanwijzingsbesluit genoemde wezenlijke kenmerken aantasten. De natuurwetenschappelijke waarden worden beschreven in een toelichtingdocument bij de aanwijzing, waar een niet-limitatieve lijst van mogelijkerwijs schadelijke handelingen deel van kan uitmaken. Verharde wegen worden buiten aanwijzingen gehouden, maar ook de Natuurbeschermingswet 1967 kent externe werking.

Gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998

Deze studie omvat een voortoets om vast te stellen of als gevolg van de voorgenomen plannen negatieve effecten mogelijk kunnen optreden en een verslechterings- en verstoringstoets, dan wel een passende beoordeling moet worden gemaakt.

De Natuurbeschermingswet biedt de juridische basis voor de aanwijzing en de vergunningverlening met betrekking tot te beschermen natuurgebieden. Hierbij worden drie typen gebieden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden. Dit zijn de gebieden die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (SBZ) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn;
- Beschermde natuurmonumenten. Dit zijn de gebieden die onder de oude Natuurbeschermingswet waren aangewezen als Staatsnatuurmonument of Beschermd natuurmonument. De status van Beschermd natuurmonument vervalt als een gebied tevens deel uitmaakt van een Natura 2000 gebied;
- Gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichting zoals wetlands.

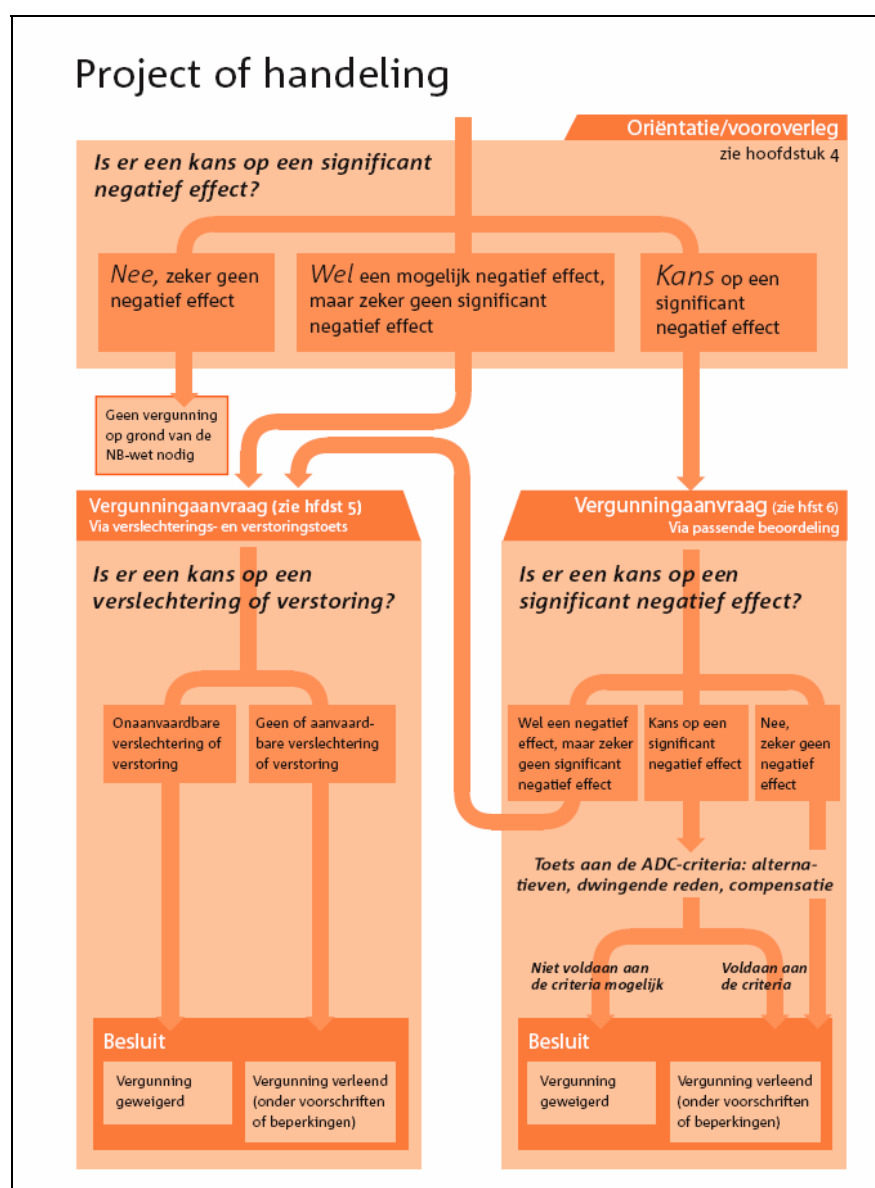
Zowel op formeel aangewezen gebieden (in het kader van de Vogelrichtlijn) als op bij de Europese Commissie aangemelde gebieden zijn rechtsgevolgen van toepassing op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (art. 19d e.v.). De informatie aangaande begrenzing en vogelsoorten met betrekking tot de aanwijzingen (Vogelrichtlijn), zoals door het ministerie van LNV op haar website www.minlnv.nl, blijft daarom van kracht totdat de betreffende Natura 2000-aanwijzingen definitief zijn.

Hierbij wijst het ministerie erop dat blijkens een uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State daarnaast ook rekening dient te worden gehouden met voorgenomen gebiedsuitbreidingen (en mogelijkerwijs ook bepaalde andere wijzigingen) zoals opgenomen in de ontwerpbesluiten.

Het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 kent vier onderdelen:

1. Oriëntatiefase of vooroverleg
2. Verstoringstoets/ verslechteringstoets
3. Passende beoordeling
4. Toets op ADC-criteria (alternatieventoets + dwingende redenen van groot openbaar belang + compensatie)

In het vooroverleg staat de volgende vraag centraal: *'is er kans op significant negatief effect?'* Afhankelijk van het antwoord op deze vraag dient een verschillend toetsingsspoor gevolgd te worden. In onderstaand schema zijn de verschillende scenario's van een habitattoets schematisch weergegeven (LNV, 2005). Indien een significant effect als gevolg van een ontwikkeling niet zonder meer kan worden uitgesloten is het doorlopen van een passende beoordeling noodzakelijk.

Figuur 7: Schematische weergave toetsingsvarianten van de habitattoets (bron: Min. LNV, 2005)

In een passende beoordeling dient beoordeeld te worden of het project (afzonderlijk of in combinatie met andere projecten en handelingen) significant gevolgen kan hebben voor het gebied. Het uitvoeren van onderzoek naar het bepalen van de kans op een significant

effecten en de passende beoordeling zijn vormvrij: er zijn geen formats voor het uitvoeren van het onderzoek, noch voor het beoordelen van de kwaliteit van het onderzoek (Broekmeyer et al, 2008), richtlijnen voor een effectenstudie of significantietoets zijn eveneens niet opgelegd vanuit het bevoegd gezag (Broekmeyer, 2006).

In oktober 2005 is het Concept Natura 2000 doelendocument gepubliceerd. Hierin zijn onder meer per Natura 2000 landschap de belangrijkste kernopgave opgenomen en de hoofdlijnen van de doelen op gebiedsniveau. In oktober 2006 (1ste tranche) zijn de concept ontwerpbesluiten gepubliceerd voor een groot aantal Natura 2000-gebieden, waaronder de IJsselmeer. Deze inspraak procedure is in februari 2007 afgerond, het ontwerpbesluit met instandhoudingsdoelen dienen nog vastgelegd te worden in een definitief aanwijzingsbesluit. Het concept aanwijzingsbesluit voor het Markermeer is recentelijk (september 2008) gepubliceerd in de zogenaamde 3de tranche. Het referentiekader voor deze toetsing wordt gevormd door deze nog niet vastgestelde ontwerpbesluiten.

Significantie van effecten

Centraal in een effectbeoordeling staat steeds de vraag in hoeverre plannen en handelingen tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen leiden. Om te bepalen of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Vogel en Habitatrichtlijn, moet gebruik gemaakt worden van het principe van de gunstige staat van instandhouding van een soort, conform Artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG 2000). Om een soort of habitat in gunstige staat van instandhouding te houden gelden de volgende criteria. De toetsingscriteria worden hieronder nader toegelicht.

Gunstige staat van instandhouding

In kader 2 is weergegeven wat wordt verstaan onder gunstige staat van instandhouding conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005).

Kader 2: Tekst en uitleg over het begrip “gunstige staat van instandhouding” uit Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005).

De ‘staat van instandhouding’ van een natuurlijke habitat wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat en de oppervlakte van die habitat binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen, en
- de voor behoud op lange termijn nodige specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en
- de staat van instandhouding van de voor dat habitat typische soorten gunstig is.

De ‘staat van instandhouding’ voor een soort wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Dit houdt samengevat in dat plannen of activiteiten die bijdragen aan een aantasting van de draagkracht van het gebied voor het voortbestaan van natuurlijke habitats en habitats van soorten, beschouwd moet worden als een significante aantasting.

Significantie

Over het begrip 'significantie' is de wet- en regelgeving minder duidelijk (zie kader 3).

Kader 3: Tekst en uitleg over het begrip "significantie" uit het document Beheer van Natura 2000-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG, 2000).

Wat als een „significant” gevolg moet worden aangemerkt, is geen kwestie van willekeur. Ten eerste wordt de term in de richtlijn als een objectief begrip gehanteerd (d.w.z. dat de term niet op zodanige wijze wordt gekwalificeerd dat hij op een arbitraire wijze kan worden geïnterpreteerd. Ten tweede is een consequente interpretatie van „significant” noodzakelijk om te garanderen dat „Natura 2000” als een coherent netwerk functioneert.

Aan het begrip „significant” moet een objectieve inhoud worden gegeven. Tegelijk moet de significantie van effecten worden vastgesteld in het licht van de specifieke bijzonderheden en milieukenmerken van het beschermde gebied waarop een plan of project betrekking heeft, waarbij met name rekening moet worden gehouden met de instandhoudingdoelstellingen voor het gebied.

Het bovenstaande impliceert dat aan het begrip significantie door de toetsers op projectniveau invulling moet worden gegeven.

Meer duidelijkheid over het begrip 'significante' gevolgen komt voort uit het Kokkelvisserijarrest. Het Europese Hof van Justitie heeft in dit arrest vastgesteld dat er sprake is van significante gevolgen 'als een plan of project de instandhoudingsdoelstelling van een gebied in gevaar dreigt te brengen'. Het Kokkelvisserij-arrest geeft aan 'significante gevolgen' zeer nauw verbonden zijn met de 'instandhoudingsdoelen' uit het ontwerpbesluit.

Naar de geest van de wet én de interpretatie van het Kokkelvisserijarrest kan de volgende definitie voor significante gedefinieerd worden; *"Er is sprake van een significant effect als de activiteit afbreuk doet aan de instandhoudingdelen van een Natura 2000- gebied".*

De bovenbeschreven criteria zijn op de volgende wijze toegepast om te beoordelen of en in welke mate effecten significant zijn en of dit strijdig is met de instandhoudingsdoelen.

De significantie wordt beoordeeld op basis van expert-judgement aan de hand van de een aantal kwantitatieve en kwalitatieve beoordelingscriteria:

- Om een indruk te krijgen van de omvang van effect is gekeken naar het (relatieve) voorkomen van de kwalificerende soorten in de omgeving van het plangebied.
- Om een indruk te krijgen van de ernst van een effect wordt gekeken naar de trend van de kwalificerende waarden. Daarnaast wordt ook gekeken naar de staat van instandhouding van de soort. Bij een dalende populatietrend en een ongunstige landelijke staat van instandhouding wordt een effect als ernstiger beoordeeld.
- Ten slotte wordt bepaald hoeverre de ontwikkeling afbreuk doet aan het instandhoudingsdoel per soort en in welke mate de algemene doelen voor behoud en herstel van de Natura 2000-gebieden Markermeer en IJsselmeer worden beïnvloed.

Cumulatieve effecten

Bij het bepalen of de activiteit (significante) gevolgen kan hebben, moet ook rekening worden gehouden met de zogenaamde cumulatieve effecten. Hiervan is sprake van als naast het project of andere handeling in of rondom een Natura 2000-gebied andere projecten, handelingen en plannen plaatsvinden die in combinatie mogelijk schadelijk zijn voor de natuurlijke kenmerken van het gebied. Onderscheid dient gemaakt te worden naar de verschillende stadia van projecten, handelingen of plannen, waarmee ook tijdens de beoordeling op verschillende wijze rekening dient te worden gehouden (LNV, 2005, zie kader 4).

Kader 4: Plannen waarmee rekening moet worden gehouden bij de cumulatieve effecten conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (Ministerie van LNV 2005)

- Voltooide plannen en projecten: hoewel reeds voltooide plannen en projecten niet direct hoeven te worden meegenomen, zijn er gevallen voorstelbaar waarbij dat wel moet, met name indien zij blijvende gevolgen voor het gebied hebben en er aanwijzingen bestaan voor een patroon van geleidelijke teloorgang van de natuurlijke kenmerken van het beschermde gebied.
- Goedgekeurde maar nog niet voltooide plannen en projecten: als deze zijn goedgekeurd, maar nog niet voltooid moeten deze volledig in de beoordeling worden meegenomen.
- Voorbereidingshandelingen: in principe behoren ook voorbereidingshandelingen voor een plan of project in de beoordeling te worden meegenomen. Hiervan kan worden afgeweken indien er alleen nog maar sprake is van voorbereidingshandelingen, waarbij de realisatie van het betrokken plan of project een toekomstige onzekere gebeurtenis is. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als in een plan de mogelijkheid tot de ontwikkeling van de activiteit wordt geboden, maar dat nog niet de zekerheid bestaat dat op de vastgestelde locatie daadwerkelijk het project wordt gerealiseerd en er nog een toetsmoment volgt waarop de activiteit (inclusief cumulatie) wordt beoordeeld.

Bij het omgaan met cumulatie zijn er diverse onzekerheden wat betreft de vraag welke activiteiten meetellen bij cumulatie en hoe deze cumulatieve effecten bijdragen aan het bepalen van de kans op een significant effect. Wetenschappelijk is het optellen van niet of nauwelijks kwantificeerbare effecten van een reeks heel verschillende ingrepen vaak niet mogelijk (Broekmeyer et al, 2008).

Voor de formulering van de Natura 2000-doelen op gebiedsniveau zijn een aantal standaardformuleringen gebruikt. Doelen zijn bijvoorbeeld geformuleerd in termen van behoud oppervlakte en behoud kwaliteit (voor de habitattypen) of uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste # paren. In de in de volgende paragrafen weergegeven tabellen wordt per habitatype en doelsoort de staat van instandhouding, de relatieve bijdrage en de doelstelling met betrekking tot oppervlakte en kwaliteit weergegeven.

Ecologische Hoofdstructuur en Structuurschema Groene Ruimte

In het Natuurbeleidsplan van 1990 is voor het eerst het streven van de rijksoverheid beschreven om een nationale ecologische hoofdstructuur te maken. Dit bestaat uit kerngebieden en verbindingszones waarlangs uitwisseling van populaties tussen kerngebieden mogelijk wordt. De EHS moet in 2018 gerealiseerd zijn. De beschermingszones maken onderdeel uit van de EHS. Na vertraging in de verwerving van gebieden en het bereiken van doelen is kort geleden besloten om de totstandkoming te baseren op vrijwillige deelname van andere partijen terwijl de overheden zich concentreren op het aanleggen van robuuste verbindingen. Het Markermeer maakt van de EHS als kerngebied.

In 1995 heeft de rijksoverheid met een planologische kernbeslissing het Structuurschema voor de Groene Ruimte aangenomen. Hierin is een toetsingskader opgenomen, dat lijkt op het nee-tenzij dat geldt voor de Habitattoets. Belangrijkste verschil met de Habitattoets is dat van het nee-tenzij kan worden afgeweken om reden van zwaarwegend openbaar belang, indien alternatieven niet voorhanden zijn. Compensatie voor de schade aan de natuur kan ook financieel plaats vinden.

Soortbescherming

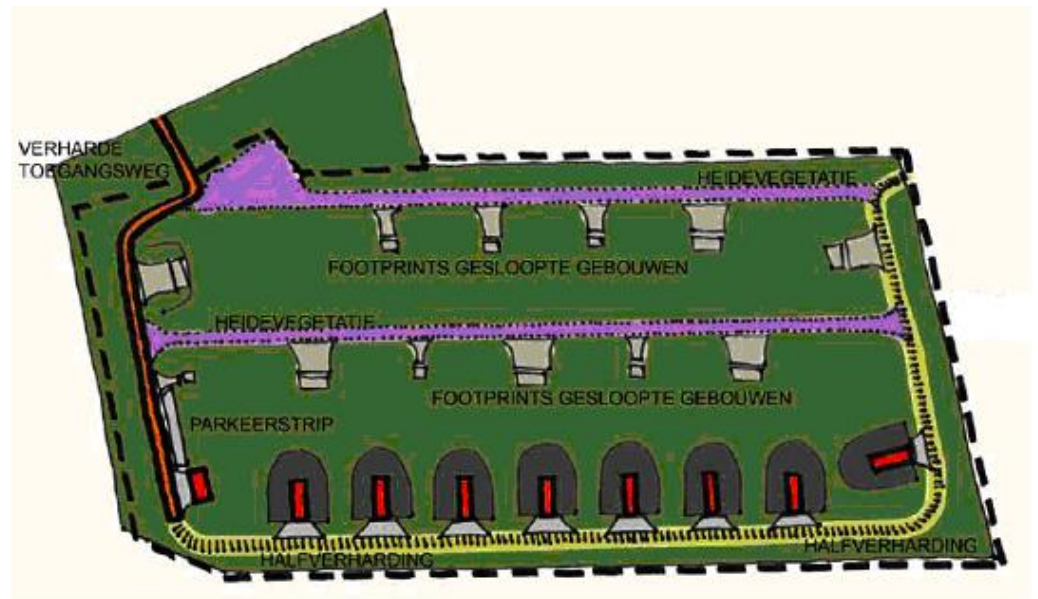
Flora- en faunawet

De soortbeschermende bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn in Nederland geïmplementeerd in de Flora en faunawet van 1998, van kracht sinds 1 april 2002. Daarin zijn tevens de versnipperde bepalingen uit onder andere de voormalige Vogelwet, Jachtwet en de soortbeschermende bepalingen uit de Natuurbeschermingswet 1967 opgenomen en aangepast. Het uitgangspunt van de wet is de intrinsieke waarde van planten en dieren. Alle inheemse vogels, reptielen en amfibieën, zoogdieren, behoudens huismuis, zwarte en bruine rat en een selectie van lagere dieren en een selectie van vaatplanten en lagere planten, zijn aangewezen als beschermde soorten onder de wet of door publicatie van lijsten bij ministeriële regelingen en besluiten.

De wet gaat uit van verboden op handelingen die schadelijk zijn. Zo is plukken, uitsteken of vernielen van planten verboden en het doden van dieren en het verontrusten, verstoren of vernielen van nesten, eieren of vaste rust- en verblijfplaatsen. Deze verboden zijn vastgelegd in de artikelen 8 tot en met 12. Afwijking van de verboden is mogelijk ter bestrijding van schade van in de wet opgesomde belangen. Zo geven de artikelen 65, 67 en 68 een stelsel van bevoegdheden aan de minister en de provincies om schade aan gewassen, vee, bossen, wateren en beroepsmatige visserij onder voorwaarden te bestrijden en kan ten behoeve van de openbare veiligheid en volksgezondheid, de veiligheid van het luchtverkeer en schade aan flora en fauna of andere door de minister erkende belangen worden afgeweken van de bescherming.

Voor alle overige belangen, zoals uitvoer van werken, is de minister op basis van artikel 75 bevoegd gezag om toestemming tot afwijking van de verboden te verlenen. De minister heeft per 22 februari 2005 van dit jaar met een Algemene maatregel van bestuur als beleid vastgelegd dat voor algemeen voorkomende soorten geldt dat het voorkomen van deze algemene beschermde soorten in het terrein geen beletsel vormt voor de uitvoer van werken. Dit neemt niet weg dat rekening gehouden moet worden met die dieren en planten. Als basis kent de wet in artikel 2 immers een ieder de zorgplicht toe voor ALLE planten en dieren! Bovendien geldt de vrijstelling niet voor broedende vogels, omdat dit niet in overeenstemming te brengen is met de bepalingen van de Vogelrichtlijn. De minister heeft wel als besluit gesteld dat werkzaamheden voor categorieën van beroepsgroepen met overeenkomstige handelingen die ten koste gaan van algemeen voorkomende broedende vogels worden toegestaan, indien een gedragscode aangaande de werkzaamheden is opgesteld en goedgekeurd door de minister. Of dit juridisch waterdicht is wordt door deskundigen betwijfeld.

Bijlage 2: Ontwerp plangebied

Detail ontwerp grondgedekte bunkers

Impressie overview grondgekte bunkers

Impressie transparante verbindinggang

